Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
D. SPIELMANN
представено на 1 август 2025 година[1]

Дело C-481/24

E. sp.j.
срещу
C. sp. z o.o.

(Преюдициално запитване, отправено от Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Столичен районен съд Варшава, Полша)

„Преюдициално запитване — Директива 2011/7/ЕС — Борба със забавянето на плащане по търговските сделки — Приложно поле — Член 3, параграф 1 и параграф 3, буква а) — Член 6, параграфи 1 и 2 — Национална разпоредба, която предвижда прихващане с обратно действие на вземания“

Въведение

1. С настоящото преюдициално запитване Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Столичен районен съд Варшава, Полша) иска да се установи как следва да се тълкуват член 3, параграф 1 и параграф 3, буква а) и член 6, параграфи 1 и 2 от Директива 2011/7/ЕС относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки[2].

2. По-конкретно, запитващата юрисдикция иска от Съда да се произнесе в решението, което ще постанови, дали обратното действие на прихващането на вземанията, предвидено с полската правна уредба, е съвместимо с Директива 2011/7. Този въпрос дава възможност на Съда да предостави уточнения с немаловажно значение относно приложното поле на тази директива, и се оказва особено деликатен поради факта, че прихващането с обратно действие има солидни основи в правните традиции на няколко държави — членки на Съюза.

[1] Език на оригиналния текст: френски.

[2] Директива на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година (ОВ L 48, 2011 г., стр. 1). Тази директива отменя и заменя, считано от 16 март 2013 г., Директива 2000/35/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 юни 2000 година относно борбата със забавяне на плащане по търговските сделки (ОВ L 200, 2000 г., стр. 35; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 226).

Правна уредба

Правото на Съюза

3. Съгласно член 1 от Директива 2011/7, озаглавен „Предмет и приложно поле“:

„1. Целта на настоящата директива е борбата със забавата на плащане по търговските сделки с оглед гарантирането на правилното функциониране на вътрешния пазар, като се насърчава конкурентоспособността на предприятията […].

2. Настоящата директива се прилага за всички плащания, извършвани като възнаграждение по търговски сделки.

[…]“.

4. Член 3 от Директива 2011/7 предвижда:

„1. Държавите членки следят за това при плащанията по търговски сделки между предприятия кредиторът да е в правото си да изисква лихва за забава на плащане, без да е необходима покана, ако са изпълнени следните условия:

а) кредиторът е изпълнил своите задължения по договор и по закон; както и

б) кредиторът не е получил дължимата сума в срок, освен когато длъжникът не е отговорен за забавата.

[…]

3. В случаите, в които условията, посочени в параграф 1, са изпълнени, държавите членки следят за следното:

а) кредиторът да има право да начислява лихви за забава на плащане от деня, следващ датата на плащане или изтичането на срока на плащане, определен в договора;

[…]“.

5. Съгласно член 6 от тази директива:

„1. Държавите членки следят за това, когато лихвата за забава на плащане стане дължима при търговските сделки в съответствие с член 3 […], кредиторът да е в правото си да получи от длъжника като минимум фиксирана сума от 40 [евро].

2. Държавите членки следят за това фиксираната сума, посочена в параграф 1, да е дължима, без да е необходима покана, и да служи за обезщетение за направените от кредитора разноски по събирането.

[…]“.

Полското право

Гражданският кодекс

6. Член 498 от Ustawa — Kodeks cywilny (Закон — Граждански кодекс) от 23 април 1964 г. (Dz. U., 2023 г., позиция 1610, изменен) (наричан по-нататък „Гражданският кодекс“) гласи:

„§1. Когато две лица си дължат взаимно пари или родово определени вещи с еднакво качество, всяко от тях може да прихване вземането си срещу вземането на другата страна, ако и двете вземания са изискуеми и могат да бъдат предявени пред съд или друг държавен орган.

§2. Чрез прихващането двете насрещни вземания се погасяват до размера на по-малкото от тях“.

7. Съгласно член 499 от Гражданския кодекс:

„Прихващането се извършва чрез изявление на едната страна, отправено до другата. Изявлението има обратно действие от деня, в който прихващането е могло да се извърши“.

Законът за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки

8. С Ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (Закон за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки) от 8 март 2013 г. (Dz. U., 2023 г., позиция 1790) (наричан по-нататък „Законът за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки“) полските органи транспонират Директива 2011/7 в националния правен ред.

9. Член 7 от Закона за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки предвижда:

„1. При търговските сделки — с изключение на сделките, при които длъжникът е публичен субект — кредиторът има право, без да е необходима покана и освен ако страните не са договорили по-висок лихвен процент, на законната лихва за забава по търговски сделки за периода от датата, на която паричното вземане е станало изискуемо, до датата на плащането, ако са изпълнени едновременно следните условия:

1) кредиторът е изпълнил задължението си;

2) кредиторът не е получил плащане в посочения в договора срок.

[…]“.

10. Съгласно член 10 от Закона за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки:

„1. От датата на възникване на правото му на лихвата, посочена в член 7, параграф 1 […], кредиторът има право да получи от длъжника, без да е необходима покана, обезщетение за разноските по събирането, а именно равностойността на сумата от:

1) 40 евро — когато стойността на паричното вземане не надвишава 5 000 полски злоти [(PLN) (около 1 190 евро)];

2) 70 евро — когато стойността на паричното вземане е над 5 000 PLN [(около 1 190 евро)], но под 50 000 PLN [(около 11 890 евро)];

[…]“.

Спорът в главното производство, преюдициалният въпрос и производството пред Съда

11. Дружеството E. (наричано по-нататък „ищецът“) има десет иска за заплащане на възнаграждения срещу дружеството C. (наричано по-нататък „ответникът“), доказани с фактури за транспортни услуги, които предвиждат срокове за плащане, които са се падали последователно в периода от февруари до септември 2022 г.

12. Тъй като ответникът не е платил задълженията си в съответните срокове, ищецът предявява вземанията пред Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Столичен районен съд Варшава), който е запитващата юрисдикция.

13. Ищецът иска да му бъде платена, от една страна, сума в размер на 26 715,60 PLN (около 5 676,56 евро) [3], представляваща сумата на вземанията за възнаграждения, заедно с лихви за всяко неплатено възнаграждение по законния лихвен процент, предвиден в член 4, параграф 3, буква b) от Закона за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки, на основание член 7 от същия закон, и от друга страна, на сума в размер на 1 997,29 PLN (около 424,39 евро) като обезщетение за разноските по събирането в съответствие с член 10 от този закон поради забавеното плащане на всяко от вземанията за възнаграждение.

14. Ответникът моли искът да бъде отхвърлен. Той е платил на ищеца сума в размер на 1 697,40 PLN (около 360,67 евро) и с писмо от 2 септември 2022 г. отправя изявление за прихващане по смисъла на членове 498 и 499 от Гражданския кодекс за сума в размер на 25 018,20 PLN (около 5 315,90 евро). Тъй като по този начин е платил общата сума в размер на 26 715,60 PLN, той счита, че е удовлетворил вземането.

15. Изявлението за прихващане на ответника се основава на иск за плащане за обезщетение по вземане срещу ищеца поради унищожаването на стоката по време на извършен от него транспорт, което обаче не е предмет на предявения иск за плащане. Що се отнася до иска за плащане за обезщетение, ответникът изтъква, че срокът за плащане, определен от него в искането за плащане от 15 февруари 2022 г., изтича на 7 март 2022 г.

[3] По обменния курс към 2 септември 2022 г.

16. Според ответника от това следва, че съгласно член 499 от Гражданския кодекс, макар изявлението за прихващане да се отнася само до главното вземане на всяко от съответните дружества, по силата на обратното действие на изявлението за прихващане ищецът губи право да иска лихви и обезщетения, възникнали след 7 март 2022 г. В главното производство става въпрос за лихви и обезщетения, произтичащи от забава на плащането по девет от десет искания за плащане на възнаграждение, посочени в исковата молба.

17. Ищецът не оспорва отговорността си за твърдените от ответника вреди. Той обаче оспорва самата действителност на изявлението за прихващане и размера на тези вреди.

18. Тъй като има съмнения относно отражението на обратното действие на прихващането върху вземанията за лихви за забава и за обезщетение за разноските по събирането, произтичащи от Закона за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки, с който се транспонира Директива 2011/7, Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Столичен районен съд Варшава) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 3, параграф 1 и параграф 3, буква а) и член 6, параграфи 1 и 2 от Директива [2011/7] да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която предвижда, че законната лихва за забава на плащане и обезщетението за разноските по събирането не се дължат на кредитора, ако след изтичането на определения в договора срок за плащане длъжникът е удовлетворил вземането на кредитора чрез прихващане, което по закон има обратно действие от момента, в който прихващането е могло да се извърши?“.

19. Писмени становища пред Съда представят ответникът, полското, белгийското, германското и нидерландското правителство и Европейската комисия. Полското, германското и нидерландското правителство и Комисията представят устни становища в съдебното заседание от 14 май 2025 г.

Анализ

20. С преюдициалния си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество от Съда да установи дали член 3, параграф 1 и параграф 3, буква а) и член 6, параграфи 1 и 2 от Директива 2011/7 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която предвижда, че законната лихва за забава на плащане и обезщетението за разноските по събирането не се дължат на кредитора, ако след изтичането на определения в договора срок за плащане длъжникът е удовлетворил вземането на кредитора чрез прихващане, което по закон има обратно действие от момента, в който прихващането е могло да се извърши.

21. Струва ми се, че за да се отговори на този въпрос, най-напред трябва да изложа няколко кратки предварителни бележки относно прихващането на вземанията, преди да разгледам съвместимостта на разглежданата национална правна уредба с Директива 2011/7.

Предварителни бележки

22. Прихващането, което се определя като способ за погасяване между две лица, които едновременно са кредитори и длъжници един на друг, на две отделни задължения до размера на по-малкото от тях, се основава на римското право[4]. То изпълнява двойна функция. От една страна, дава възможност да се ускори и опрости възстановяването на баланса в търговските отношения, като се избегне двустранното плащане. От друга страна, изпълнява гаранционна роля, тъй като, ако една от страните извърши плащане, без да изчака плащане от другата страна, тази страна е изложена на риска от неплатежоспособност на последната и на конкуренция с останалите кредитори на неплатежоспособния длъжник.

23. Прихващането може да бъде по силата на закон, договорно или съдебно.

24. Присъщият на прихващането по силата на закон механизъм предполага погасяване на насрещните вземания до размера на по-малкото от тях към момента на едновременното им съществуване, ако са изпълнени определени предпоставки. Това са предпоставките за реципрочност, заместимост, безспорност, ликвидност и изискуемост на вземанията.

25. В правото на държавите членки обикновено се предвижда, че реципрочните вземания се погасяват автоматично, по право или с едностранно изявление, което придава обратно действие на прихващането[5], както в настоящия случай.

26. Така например първата възможност е възприета от белгийското[6], испанското[7] и люксембургското право[8], които уреждат прихващане, което настъпва по право, дори без знанието на страните.

27. Втората възможност също е силно застъпена в националните правни системи. Освен полското право, което е предмет на анализа ми по настоящото дело, може да се посочат и други примери. В германското право се предвижда прихващане чрез изявление с обратно действие към момента, в който за пръв път главното и насрещното вземане съществуват едновременно[9], независимо в кой момент е отправено изявлението. Френското право предвижда, че прихващане се извършва към момента, в който са изпълнени

[4] Съгласно Юстиниановия кодекс: „Compensationes ex omnibus actionibus ipso iure fieri sancimus nulla differentia in rem vel personalibus actionibus inter se observanda“ [„Искаме компенсацията да се извършва по право при всички искове, без да се прави разлика между вещни и лични искове“ (свободен превод)]. Вж. Iust C. 4,31,14, Iohanni, a. 531. Относно корените на института прихващане вж. по-специално De Kotzebue, R. Compensation et procédure; essai de critique et de science juridique pure. Paris: Sirey, 1945.

[5] Вж. *Zimmermann*, R. Comparative Foundations of a European Law of Set-Off and Prescription. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, p. 32—43.

[6] Вж. член 5.255, първа алинея от белгийския Code civil (Граждански кодекс): „Прихващане по силата на закона настъпва по право, дори без знанието на длъжниците“. Относно прихващане по силата на закона в белгийското право вж. *Van Ommeslaghe*, P., H. De Page. Traité de droit civil belge — Tome II — Les obligations, vol. 3. Bruxelles: Bruylant, 2013, 2235—2271.

[7] Съгласно член 1202 от испанския Código Civil (Граждански кодекс): „El efecto de la compensación es extinguir una y otra deuda en la cantidad concurrente, aunque no tengan conocimiento de ella los acreedores y deudores“ [„Прихващането води до погасяване на двете вземания до размера на по-малкото от тях, независимо от знанието на кредиторите и длъжниците“ (свободен превод)].

[8] Член 1290 от люксембургския Code civil (Граждански кодекс) предвижда: „Прихващане настъпва по право по силата на закона, дори без знанието на длъжниците; двете вземания се погасяват взаимно в момента, в който съществуват едновременно, до размера на съответните суми“.

[9] Вж. членове 388 и 389 от Bürgerliches Gesetzbuch (германския Граждански кодекс).

предпоставките за него, при условие че е направено възражение за прихващане [10]. Нидерландското право установява прихващане посредством изявление, което има обратно действие от момента, в който възниква правото на прихващане [11].

По преюдициалния въпрос

28. След като представя някои съществени аспекти във връзка с Директива 2011/7, по-нататък най-напред ще се спра на въпроса дали национална правна уредба, която предвижда прихващане с обратно действие, попада в приложното поле на тази директива. На второ място, ще разгледам съвместимостта на такава национална правна уредба с целите и полезното действие на посочената директива.

29. Най-напред трябва да се припомни, че съгласно член 1, параграф 1 от Директива 2011/7 целта ѝ е борбата със забавата на плащане по търговските сделки с оглед гарантирането на правилното функциониране на вътрешния пазар, като се насърчава конкурентоспособността на предприятията, и по-специално на малките и средните предприятия [12].

30. Както става ясно от преамбюла на тази директива, от една страна, забавата на плащане представлява нарушение на договора, което е станало финансово привлекателно за длъжниците по-специално поради ниските лихви, начислявани за забава, или липсата на такива [13]. От друга страна, забавените плащания имат отрицателен ефект върху ликвидността и усложняват финансовото управление на предприятията, като се отразяват на тяхната конкурентоспособност и рентабилност, когато заради забава на плащане кредиторът се нуждае от външно финансиране [14].

31. Така Съдът приема, че посочената директива е насочена основно към това да окаже възпиращо действие върху забавата на плащанията и да защити кредиторите от тази забава [15].

32. Членове 3 и 6 от Директива 2011/7 отразяват тази двойна цел, като уреждат правото на кредитора да изисква лихва за забава на плащане и обезщетение за направените разноски за събиране на вземането си.

33. Съгласно член 3, параграф 1 и параграф 3, буква а) от тази директива кредиторът има право да изисква лихва за забава на плащане, без да е необходима покана, от деня, следващ датата на плащане или изтичането на срока на плащане, определен в договора, ако кредиторът е изпълнил своите задължения по договор и по закон и не е получил дължимата сума в срок, освен когато длъжникът не е отговорен за забавата.

[10] Вж. член 1347 от френския Code civil (Граждански кодекс). Относно прихващане по силата на закона във френското право вж. *Flour*, J. et al. Droit civil. Les obligations. Le rapport d'obligation: Le rapport d'obligation. Paris: Dalloz, 2024, (11-то изд.), 301—314.

[11] Вж. член 6:127, параграф 1 и член 6:129, параграф 1 от Burgerlijk Wetboek (нидерландския Граждански кодекс).

[12] Забавата на плащане се урежда за първи път с Директива 2000/35. Съгласно съображение 1 от нея Директива 2011/7, чието тълкуване се иска в случая, представлява само преработване на Директивата. Тъй като в преработената версия разглежданите разпоредби не се изменят съществено, направеното от Съда тълкуване на съответните разпоредби на Директива 2000/35 остава релевантно при прилагането на Директива 2011/7.

[13] Вж. съображение 12 от Директива 2011/7.

[14] Вж. съображение 3 от Директива 2011/7.

[15] Вж. решение от 1 декември 2022 г., X (Доставки на медицински материали) (C-419/21, EU:C:2022:948, т. 26).

34. Член 6, параграф 1 от посочената директива предвижда, че когато лихвата за забава стане дължима в съответствие с нея, кредиторът е в правото си да получи от длъжника като минимум фиксирана сума от 40 евро. Параграф 2 от този член предвижда, че тази фиксирана сума е дължима, без да е необходима покана, и служи за обезщетение за направените от кредитора разноски по събирането.

35. Понятието „забава на плащане“ е в основата на правото на кредитора да получи посочените лихви и обезщетение. Понятието е дефинирано в член 2, точка 4 от Директива 2011/7 като плащане, което не е извършено в рамките на договорния или законния срок, когато кредиторът е изпълнил своите задължения по договор и по закон и не е получил дължимата сума в срок, освен когато длъжникът не е отговорен за забавата.

36. Въпреки че в тази директива се урежда правото на лихви за забава и на разноски по събирането и че това право зависи от наличието на главно вземане, от контекстуалния и телеологичния анализ обаче следва, че тя не установява правен режим относно главните вземания и следователно не се отнася до прихващане на вземания.

37. От контекстуална гледна точка следва да се отбележи, че по отношение на понятието „дължима сума“ член 2, точка 8 от Директива 2011/7 само предвижда, че това е основната сума, която е следвало да бъде платена в рамките на договорния или законния срок за плащане, и че тази сума включва приложимите данъци, мита, налози или такси [16].

38. От телеологична гледна точка следва да се отбележи, че съгласно постоянната съдебна практика Директива 2011/7 не извършва пълна хармонизация на всички правила относно забавата на плащанията по търговски сделки. Тази директива съдържа само някои правила в областта, сред които са тези относно лихвите за забава на плащане и обезщетението за разноските по събирането [17].

39. С други думи, Директива 2011/7 само предвижда *много специфични* правила, които трябва да бъдат включени в националното гражданско и търговско законодателство. Като е приел най-напред Директива 2000/35, а след това Директива 2011/7, законодателят на Съюза не е възнамерявал да установи обща правна рамка за задълженията и договорите [18]. Всъщност, предвид различните подходи на държавите членки в тези области, подобно намерение на законодателя е трябвало пределно ясно да личи от текста на разпоредбите на тази директива, от нейните цели или от подготвителните работи по нея. Това очевидно не е така.

40. От това следва, че Директива 2011/7 по никакъв начин няма за цел да урежда правила относно предпоставките за възникване, изискуемост и погасяване на вземания.

41. Тъй като механизмът на прихващане се отнася към погасяването на вземането, следва, че национална разпоредба като член 499 от полския Граждански кодекс, която предвижда прихващане с обратно действие, е извън приложното поле на тази директива.

[16] По-конкретно, тази разпоредба гласи следното: „[…] *основната сума*, която е следвало да бъде платена в рамките на договорния или законния срок за плащане, включително приложимите данъци, мита, налози или такси, посочени във фактурата или равностойното искане за плащане“ (курсивът е мой).

[17] Вж. по-специално решение от 20 октомври 2022 г., A (Несъбиране на лихви за забава на плащане) (C-406/21, EU:C:2022:816, т. 52 и 53).

[18] В това отношение има изразени съмнения относно правилността на избора на член 114 ДФЕС за правно основание на тези две директиви; вж. Editorial Comments. *Union competences in the field of contract law: Some questions — no answers.* — Common Market Law Review, vol. 48, № 3, 2011, 655—657.

42. С оглед на това твърдението в становището на германското правителство, че уредбата на прихващането с обратно действие попада в обхвата на процесуалната автономия на държавите членки, неизбежно изглежда неточно. Всъщност такава автономия се взема предвид само когато разглежданата национална правна уредба попада в приложното поле на правото на Съюза, което не е така в настоящия случай[19]. Следователно правен анализ на съвместимостта на разглежданата национална разпоредба с принципите на равностойност и ефективност не е оправдан в конкретния случай.

43. Последната констатация според мен се подкрепя от решението, постановено от Съда по дело Nemec[20]. По това дело Съдът по-специално е запитан дали Директива 2000/35 допуска национална правна уредба, която предвижда, че начислените, но неплатени лихви за забава спират да текат, когато техният размер достигне размера на главницата (ne ultra alterum tantum). В отговора си Съдът е можел да приеме, подобно на генералния адвокат, че тази правна уредба се отнася до *минималния* размер на тези лихви, поради което решението да се определи горна граница за начисляването им, остава от компетентността на държавите членки[21]. Напротив, Съдът посочва, че Директива 2000/35 не урежда правилата относно срока, през който текат лихвите за забава, или максималния размер на тези лихви[22], и след това проверява дали може да се окаже, че разглежданата национална правна уредба не зачита целите на тази директива или я лишава от полезното ѝ действие.

44. Впрочем според мен последната проверка съответства на проверката, която Съдът трябва да извърши в случая в решението, което ще постанови.

45. Всъщност, макар държавите членки по принцип да остават свободни да приемат разпоредба за прихващането с обратно действие, това не променя факта, че същата не би могла само поради това да доведе до незачитане на целите, преследвани с Директива 2011/7, или да я лиши от полезното ѝ действие[23].

46. Що се отнася до целите да се избегне отрицателен ефект върху ликвидността на кредитора и да се окаже възпиращо действие върху забавата на плащането по търговски сделки, запитващата юрисдикция, изглежда, счита, че прихващане с обратно действие е несъвместимо с Директива 2011/7, тъй като тази директива налага задължение да се признае на кредитора правото да иска лихви за забава и разноските по събирането, когато плащането по вземането му е извършено след изтичането на определения в договора срок.

47. Действително последицата от обратното действие на прихващането е, че кредиторът, на когото след изтичането на определения в договора срок е противопоставено изявление за прихващане с обратно действие към момента, в който прихващането е могло да се извърши, няма право нито на тези лихви, нито на обезщетението през времето от момента, в който прихващането е могло да се извърши, до отправянето на изявлението за прихващане.

[19] Логично следва, че обсъденият в съдебното заседание въпрос относно материалноправния или процесуалния характер на член 499 от полския Граждански кодекс не е релевантен в настоящия контекст.

[20] Решение от 15 декември 2016 г., Nemec (C-256/15, наричано по-нататък „решението Nemec“, EU:C:2016:954).

[21] Вж. заключението на генерален адвокат Bobek по дело Nemec (C-256/15, EU:C:2016:619, т. 56—71).

[22] Решение Nemec (т. 48).

[23] Решение Nemec (т. 49 и цитираната съдебна практика).

48. Съображенията на запитващата юрисдикция изхождат обаче от погрешната предпоставка, че плащането по вземането се извършва към момента на отправяне на изявлението за прихващане. Обратно, разглежданата национална разпоредба предвижда, че погасяването на вземането настъпва в по-ранен момент, този, в който прихващането е могло да се извърши. Тъй като уредбата на подобно погасяване е от компетентността на националния законодател, трябва да бъде взет предвид именно този последен момент.

49. Следователно присъщите на обратното действие на прихващането последици не противоречат на целите на Директива 2011/7 да се окаже възпиращо действие върху забавата на плащането, поради простата причина, че когато прихващането би могло да се извърши, вземането е удовлетворено. При това положение вече не се дължи никакво плащане [24] и няма основание за начисляване на лихви за забава. Освен това от момента, в който прихващането би могло да се извърши, прихванатите суми се отразяват върху ликвидността на кредитора, така че впоследствие не би могла да настъпи забава на плащане с отрицателни последици за тази ликвидност.

50. Следва да се добави, че постигането на тези цели би било застрашено, ако евентуални лихви за забава и разноски по събирането, направени между момента, в който е просрочено плащането, и момента, в който прихващането е могло да се извърши, не се дължат на кредитора. Не може обаче да се твърди, че в случая това е така, тъй като в противен случай би бил изкривен механизмът, присъщ на прихващането с обратно действие.

51. При тези условия считам, че национална правна уредба, с която се установява прихващане с обратно действие, не нарушава целите на Директива 2011/7, нито я лишава от полезното ѝ действие.

52. В писменото си становище Комисията обаче твърди, че тълкуването, съгласно което при обстоятелства като тези в настоящия случай кредиторът не би имал право на обезщетение за направените разноски по събирането, противоречи на целите на Директива 2011/7 [25]. Тя обосновава довода си с решения Česká pojišťovna [26] и BFF Finance Iberia [27].

53. По делото, по което е постановено първото от тези решения, Съдът е трябвало да се произнесе по въпроса дали член 6 от Директива 2011/7 трябва да се тълкува в смисъл, че признава на кредитора, който иска обезщетение за разноските по поканите за изпълнение, изпратени до длъжника поради забавяне на плащането, право да получи на това основание, освен минималната фиксирана сума по параграф 1 от този член, разумно обезщетение по смисъла на параграф 3 от същия член. По делото, по което е постановено второто решение, до Съда е отправен въпрос дали същият член трябва да се тълкува в смисъл, че минималната фиксирана сума като обезщетение на кредитора за разноските по събиране, понесени вследствие на забава на плащане от страна на длъжника, се дължи за всяка търговска сделка, по която възнаграждението не е платено в срок.

[24] Важно е да се отбележи, че кредиторът, който е направил изявление за прихващане, няма и право да иска лихви за забава върху сумата, предмет на прихващането, през времето от момента, в който прихващането е могло да се извърши, до отправянето на изявлението. Поради това е без значение, че първото вземане, произтичащо от търговска сделка, би могло да генерира по-високи лихви от лихвите, дължими на ответника за вземането за обезщетение.

[25] Вярно е, както твърди Комисията в писменото си становище, че когато кредиторът не получи плащане в срок, той може да предприеме конкретни мерки за събиране на вземането си, без да знае, че в бъдеще ще бъде направено прихващане, и съответно да понесе някои разноски по събирането, които никога няма да възстанови, ако обратното действие на прихващането, предвидено в член 499 от полския Граждански кодекс, се счита за съвместимо с Директива 2011/7. Убеден съм обаче, че в тези случаи се прилага латинската максима „Ignorantia legis non excusat“.

[26] Решение от 13 септември 2018 г. (C-287/17, наричано по-нататък „решение Česká pojišťovna“, EU:C:2018:707).

[27] Решение от 20 октомври 2022 г. (C-585/20, наричано по-нататък „решение BFF Finance Iberia“, EU:C:2022:806).

54. И в двата случая Съдът мотивира утвърдителния си отговор с констатацията, че целта на Директива 2011/7 е не само да се окаже възпиращо действие върху забавата на плащанията, като се избегне възможността те да бъдат финансово интересни за длъжника поради ниското ниво или липсата на лихви, начислявани в такава ситуация, но и ефективно да се защити кредиторът срещу подобна забава, като му се осигури *възможно най-пълно обезщетение* за направените от него разноски по събиране [28].

55. За разлика от Комисията, считам, че съображенията на Съда не са приложими към настоящото дело, тъй като по тези дела наличието на право на обезщетение за разноските по събиране е безспорно, като съмненията на запитващата юрисдикция са свързани само с определянето на размера на обезщетението.

56. С оглед на изложените по-горе съображения считам, че член 3, параграф 1 и параграф 3, буква а) и член 6, параграфи 1 и 2 от Директива 2011/7 трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, която предвижда, че законната лихва за забава на плащане и обезщетението за разноските по събирането не се дължат на кредитора, ако след изтичането на определения в договора срок за плащане длъжникът е удовлетворил вземането на кредитора чрез прихващане, което по закон има обратно действие от момента, в който прихващането е могло да се извърши.

Заключение

57. По изложените съображения предлагам на Съда да отговори на преюдициалния въпрос, поставен от Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Столичен районен съд Варшава, Полша), по следния начин:

„Член 3, параграф 1 и параграф 3, буква а) и член 6, параграфи 1 и 2 от Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки

трябва да се тълкуват в смисъл, че

допускат национална правна уредба, която предвижда, че законната лихва за забава на плащане и обезщетението за разноските по събирането не се дължат на кредитора, ако след изтичането на определения в договора срок за плащане длъжникът е удовлетворил вземането на кредитора чрез прихващане, което по закон има обратно действие от момента, в който прихващането е могло да се извърши“.

[28] Решения Česká pojišťovna (т. 25 и 26 и цитираната съдебна практика), и BFF Finance Iberia (т. 36). Според Съда тази констатация е обоснована от текста на съображение 19 от Директива 2011/7, съгласно който „[р]азноските по събирането следва също да включват възстановяване на административни разходи и обезщетение за вътрешните разноски, понесени вследствие забава на плащане […] Обезщетението под формата на фиксирана сума следва да има за цел да ограничава административните и вътрешните разноски, свързани със събирането“.